

לאָה גולדברג – ייחודה של יוצרת

משימות

1. חפשו במקורות מידע על חייה של היוצרת.
2. הכינו תעודת זהות ליוצרת.
אספו את פרטי המידע האלה: שם ושם משפחה, תמונה, ארץ לידה, שנת לידה ושנת פטירה, מקום לידה, השכלה, דברים שאהבה לעשות, תחילת דרכה כיוצרת, שמות של חמישה ספרים שכתבה, שמות שירים שכתבה (כאלה המוכרים לכם או כאלה המוזכרים בקטעי המקורות).
3. לפניכם שלוש מיצירותיה של לאה גולדברג. קראו אותן, וענו על השאלות שאחריהן.

עבודה בקבוצה

- לאחר שסיימתן לקרוא את היצירות של לאה גולדברג ולענות על השאלות, ענו בקבוצה על השאלות 5 – 7.
4. האם ביצירותיה יש רמזים לחייה האישיים? הביאו דוגמאות.
 5. מצאו מאפיינים משותפים ביצירותיה.
 6. הכינו מצגת המתארת בדרך יצירתית את אחד משיריה ואת המאפיינים בשיר.

הַאִלָּנוֹת כָּל-כָּךְ כְּבָדִים,
כּוֹפֵף הַפְּרִי אֶת הַבְּדִים,
זוֹ הַשָּׁעָה הַמְרַגְּיָעָה,
בָּה נְרַדְמִים הַיְלָדִים.

אֶל הַבְּקָעָה מִן הַגְּלָעַד
טָלָה שְׁחֹר וְרָד גְּרֵד,
כְּבִשָּׁה פּוֹעָה בּוֹכָה בְּדִיר –
זֶה בְּנֵה הַקֵּט אֲשֶׁר אֲבַד.

יָשׁוּב טָלָה אֶל חִיק הָאֵם,
יִשְׁכַּב בְּדִיר וַיִּרְדָּם
וְהַכְּבִשָּׁה תִּשְׁק אֹתוֹ –
וְהִיא תִקְרָא אֹתוֹ בְּשֵׁם.

נִסְתַּר הַלֵּיל בֵּין הַבְּדִים
וְהַנְּבִיא הַגְּלָעָדִי
יִוֹרֵד דּוֹמָם אֶל הַבְּקָעָה
לַחֲזוֹת בְּשֵׁנַת הַיְלָדִים.

על שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים / יֵאָה גוֹלְדֵּבֶרֶג

אָמַר הַדִּיג הַיּוֹרֵד לָיִם
עַל שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם קָיָם –
עַל מֵי הַיָּמִים,
עַל חוֹפֵי הַיַּבֶּשֶׁת
וְעַל דְּגֵי הַמְּצוּלָה הָעוֹלָם בְּרֶשֶׁת.

אָמַר הָאֶכָר הַמּוֹבִיל מַחְרָשָׁה:
עוֹמֵד הָעוֹלָם עַל דְּבָרִים שְׁלוֹשָׁה –
עַל אֲדַמַּת הַשָּׂדוֹת,
עַל גְּשָׁמֵי שָׁמַיִם,
וְעַל לָחֶם מוֹצֵא בְּזַעַת אֶפְסִים.

אָמַר הָאֶמֶן בְּבֵיתוֹ הַבּוֹדֵד:
עַל שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד –
עַל לְבוֹ שֶׁל אָדָם,
עַל יְפֵי הַטֶּבַע.
עַל בְּטוּי הַדְּבָרִים בְּצִלְלִיל וְצִבֵּעַ.

אָמַר הָאָדָם הַפּוֹקֵחַ עֵינָיו:
עֲשֵׂרוֹ שֶׁל עוֹלָם מָה נִפְלָא הוּא וּמָה רַב –
בְּקָר בְּקָר
נִלְכַד בְּלִבֵּי כְּבֻרָשֶׁת
הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ,
הַמְּצוּלָה, הַיַּבֶּשֶׁת,
וְאוֹרוֹת וְצִלְלִים
וְחִגִּים וְחִלְיוֹ,
וּמְלִים וְצִלְלִים
וּשְׂדוֹת שִׁבְלִים
וְכָל צְבָעֵי הַקֶּשֶׁת.

על גבול השמים בקצה מערב
שוקעת השמש כְּדָג שֶׁל זָהָב,
טובלת ספינה בגלים ירקים,
ספינה מפליגה אל סופי מרחקים.

יצא הדיג הצעיר בספינה,
לָבֹן מִפְרָשׁוֹ, וְרִשְׁתּוֹ לְבָנָה.
יצא הדיג הצעיר למרחב
לדוג את השמש, את דג הזָהָב.

מפליג ונוסע בים הירק,
הים הוא עמק והאפק רחוק,
הרשת יורדת, הרשת עולה,
שוקעת השמש עמק במצולה.

נוסע דיג ודרכו ארפה,
מוציא הדיג את רשתו הריקה
ורבים הימים ורבים הלילות,
חשכו עיני הדיג הכחלות.

יושבת בבית האם הזקנה,
יושבת האם וחולמות על בָּנָה:
הפליגו לים עיניו הכחלות –
כמה ימים, כמה לילות!

והשחרף בא אל האם הזקנה,
דופק על חלון בכנף לבנה:
"אויזה לבנדן שיצא למרחב,
לבנדן, לא מצא את דג הזָהָב!"

יושבת האם לבדה, לבדה,
בחוט ובבד לא תגע עוד ידה,
לא תבשל עוד ולא תתפר:
"בני, גם בלי שמש היה לנו אור!"

עוברים ימים וחולפים לילות,
עיני האם עצובות וגדולות.
יצא הבן למרחק ולא שב,
והשמש שוקעת כְּדָג שֶׁל זָהָב.

משימות

ערב מול הגלעד

1. בשיר מובא סיפור על טלה.
 - א. ספרו אותו במילים שלכם.
 - ב. מה יכול לסמל הטלה בשיר? כתבו את הסיפור בהקשר המתאים.

2. מי הוא ה**נְבִיא הַגְּלָעָדִי** המוזכר בשיר? מדוע הוא מוזכר?

3. לפניכם רשימת מילים מהשיר. מיינו אותן בטבלה כמו זו ש כאן.

שם	תואר הפועל	תואר השם	פועל

המילים: **כְּבָדִים**, **הַמְרָגִיעָה**, **נְרַדְמִים**, **רֶד**, **פּוֹעָה**, **בְּדִיר**, **הַקָּט**, **נִסְתָּר**, **הַלִּיל**
הַבְּדִים, **דוֹמָם**

4. אחד הבתים בשיר כתוב כולו בצורת עתיד.
 - א. איזה בית?
 - ב. העתיקו את כל הפעלים, וכתבו את הגוף של כל אחד מהם.
 - ג. מדוע, לדעתכם, כתוב הבית הזה, והוא בלבד, בצורת עתיד?

על שלושה דברים

1. מהם שלושת הדברים עליהם "עומד" או "קיים" העולם, על-פי השיר?
2. העתיקו את המילים המתחרזות בשיר.
3. מדוע נקרא השיר "על שלושה דברים"?
4. א. כתבו את זוגות המילים המנוגדות המופיעות בשיר.
דוגמה: ימים – יבשת
ב. מה, לדעתכם, תפקיד הניגודים בשיר?
5. בשיר מופיעות ארבע דמויות. כתבו בטבלה מי הדמויות, מה הדברים החשובים לכל דמות, ומה הטענה של אותה דמות.

הדמות			
הדברים			
החשובים			
הטענה			

6. מדוע אין הסכמה בין האיכר, האמן והדייג בתשובה לשאלה מה הם הדברים החשובים ביותר בעולם?
7. שמעון הצדיק היה אומר:
"על שלושה דברים העולם עומד – על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים." (אבות א', ב').
רבן שמעון בן גמליאל אומר: **"על שלושה דברים העולם עומד: על הדין ועל האמת ועל השלום."** (אבות א', י"ח).
א. הסבירו את דבריהם של שמעון הצדיק ושל רבן שמעון בן גמליאל.
ב. מה הם שלושת הדברים החשובים בעיניכם?

דג הזהב

דג הזהב הוא שיר סיפורי (בַּלְדָה), שראשיתו בימים הרחוקים, לפני המצאת הדפוס, כשהספרות הייתה חלק מהמסורת שהועברה בעל-פה מדור לדור.

1. השיר נכתב כסיפור ובו עלילה. תארו את ההתרחשות בו.
2. לאיזו מטרה יצא הדייג?
3. לכל אורך השיר מוזכרים צבעים שונים. כתבו כל צבע שמוזכר בשיר, וציינו מה הוא מסמל.
4. מהי האווירה (ההרגשה) בשיר. הסבירו את דבריכם.
5. המשוררת משתמשת בשירה בכמה סמלים: דג הזהב, השמש והשחף. מה, לדעתכם, מסמל כל אחד מהם בשיר?
6. מהן, לדעתכם, תכונותיו של הדייג על-פי השיר? ציינו שתיים-שלוש תכונות, והסבירו כל תכונה בהקשר להתנהגות.
7. האם לדעתכם, היה הדייג צריך לוותר על חלומו ולהישאר עם אמו, או שמסעו היה מוצדק אף-על-פי שלא חזר? נמקו את דעתכם.
8. מהו המסר שבשיר?
9. "דֹר הוֹלֵךְ וְדֹר בָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם לֹא עוֹמֶדֶת" (קוהלת א', ד'). הסבירו כיצד הפסוק מתקשר לשיר.
10. העתיקו את הפעלים לטבלה, וציינו את הגוף ואת הזמן של כל פועל.
טוֹבֵלֶת, יֵצֵא, מִפְּלִיג, נוֹסֵעַ, חֲשָׁכוֹ, חוֹלְמֶת, תִּתְפַּר, חוֹלְפִים